

СОЦІАЛЬНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЯК МЕТА ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ГРОМАДІ

Пропонується системна модель соціальної роботи у громаді в умовах реалізації реформи децентралізації влади та самоорганізації. Виокремлюється три об'єкти діяльності фахівця соціальної роботи (ФСР) – структура спільнот, які існують у громаді, соціальний стан сімей, що склався, і соціальний статус індивідів, які утворюють громаду.

Доводиться, що діяльність ФСР у громаді здійснюється у формах соціального проєктування, програмування соціального розвитку та планування соціальної активності членів громади, які спрямовані на підвищення загального рівня благополуччя й реалізуються через конкретні заходи. Стверджується, що реалізація цієї моделі призводить до зміни функціонального місця і значення соціальної роботи у системі життєдіяльності громади та сприяє її становленню як базової одиниці суспільного буття.

Ключові слова: громада, самоврядування, сім'я, соціальне благополуччя, особистість, соціальна робота, соціальне проєктування, управління розвитком.

Постановка проблеми. Тема благополуччя за останні 10–15 років стала однією з найпоширеніших і популярних майже для всіх гуманітарних наук і практик. Треба зазначити, що насамперед цією темою зацікавилися соціологи у зв'язку з тим, що було виявлено значне протиріччя між рівнем добробуту людей і суб'єктивним почуттям благополуччя й щастя. У численних соціологічних дослідженнях було встановлено, що це протиріччя, принаймні в розвинених європейських країнах, стає суттєвою причиною розповсюдження суїцидальної поведінки, невинуватого ризикованої поведінки, депресивних станів, алкоголізму, наркоманії тощо. У психологічних дослідженнях було показано, що втрата почуття благополуччя та щастя пов'язано з двома провідними чинниками: на соціально-психологічному рівні з почуттям відчуженості та дезаптованості, а на індивідуально психологічному – із втратою сенсу безкінечної боротьби за успіх і гонити за багатством.

У просторі соціальної роботи особливого значення набули три аспекти цієї проблеми. По-перше, втрата почуття благополуччя безпосередньо пов'язана з тим, що прийнято визначати як "складні життєві обставини", тобто з такою життєвою ситуацією у який індивід виявляється неспроможним побудувати ефективну стратегію організації власної життєдіяльності. По-друге, почуття благополуччя є складним ментальним утворенням у якому, зокрема, можна виділити аспект саме соціального благополуччя особистості. По-третє, поняття благополуччя однозначно пов'язане з поняттям суб'єкта, але не лише індивідуального, а й групового суб'єкта на всіх рівнях людської спільноти – від малої неформальної групи чи сім'ї, до суспільства загалом.

Мета статті полягає в розробці моделі соціальної роботи у громаді, спрямованої на підвищення рівня суб'єктивного та соціального благополуччя спільноти, як провідної умови розв'язання багатьох соціальних проблем, що виникають у сучасному суспільстві.

Аналіз останніх джерел та публікацій. Наші власні дослідження (та роботи А. Борисової, Н. Бутенко, О. Павленко, Л. Полівко, які виконано під нашим науковим керівництвом як дисертаційні дослідження) соціального благополуччя розпочалися ще у 2014 р. у зв'язку з війною на сході України та виникненням значної кількості вимушених переселенців, перед якими постала складне життєве завдання побудови нового життя в нових спільнотах. Було показано, що одним із провідних чинників ефективної адаптації переселенців є психологічна

готовність місцевих жителів до їхнього прийняття як повноцінних членів спільноти. Додатковим чинником, що визначає швидкість протікання адаптаційних процесів, виявились установки батьків щодо подальшої міграції/стабілізації дітей відносно до цієї спільноти та місця тимчасового проживання [5, 6].

Наступним етапом стали дослідження особливостей соціальної реадaptaції до мирного життя демобілізованих учасників бойових дій (АТО), у яких було показано той самий "ефект спільноти". Проте, було виявлено й суттєві відмінності: показана особлива роль сім'ї як смислотвірної центру всього процесу реадaptaції та особлива значущість утворення мережових спільнот самих демобілізованих, побудованих на засадах бойового братерства взаємної підтримки та взаємодопомоги [6, 7].

Третій етап досліджень пов'язувався з проблемою соціальної інклюзії людей з інвалідністю. Тут було виокремлено три чинники, серед яких провідним визначено ставлення особистості до себе як до повноцінного соціального суб'єкта з певними індивідуальними обмеженнями. Додатковими чинниками виявились: чинник ставлення членів родини до самого факту наявності обмежень і чинник толерантного ставлення оточуючих до людей із відхиленнями у фізичному габітусі. Окрім того було показано, що умовою повноцінного соціального розвитку стає утворення таких мережових спільнот, де сам факт інвалідності втрачає свою значущість, а на перше місце висуваються соціальні й особистісні якості індивіда [2, 8, 9, 14, 16, 17].

Четвертий етап пов'язаний з розробкою та впровадженням проєктів і програм розвитку громад в умовах реформи децентралізації і самоврядування. У цьому сенсі громада постає як складний соціальний суб'єкт, утворений і структурований сукупністю конкретних спільнот. Було показано, що ефективність утворення та функціонування громади детерміновано двома соціально-психологічними чинниками: з одного боку, почуттям благополуччя кожної родини, що постає провідною умовою стабілізації населення й підвищення якості професійної діяльності та соціокультурного рівня життєзабезпечення, з другого – самовизначенням індивідів як повноцінних і значущих членів громади [1].

Виклад основного матеріалу та результатів дослідження. Отже, у соціальній роботі виокремлюється особливий комплексний предмет досліджень, а саме: благополуччя спільноти, благополуччя сім'ї у спільноті, і благополуччя особистості в родинному та суспільному житті. Відповідно до цього ми можемо виокремити

три відносно самостійних об'єкти практик соціальної роботи у громаді:

- соціальна інфраструктура громади;
- структура та стан сімей у громаді;

• структура соціальних потреб та інтересів членів громади.

Співвідношення цих об'єктів можна відобразити на схемі(див рис. 1).

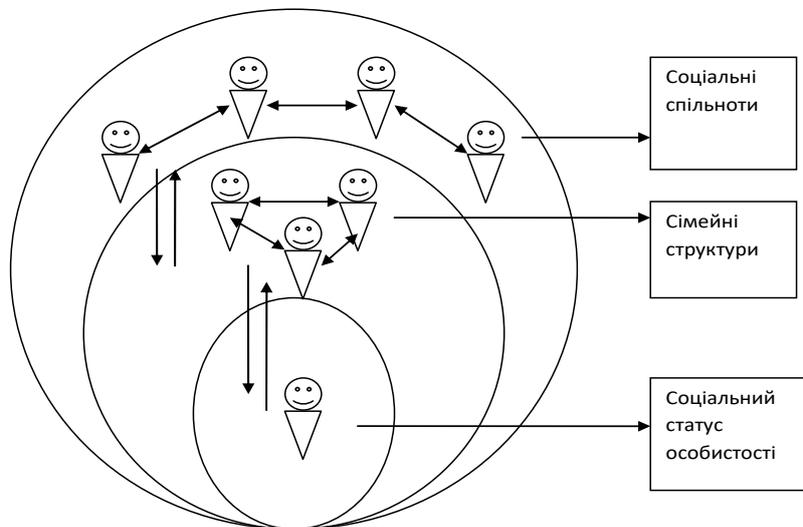

Рис. 1. Модель структури об'єкта соціальної роботи у громаді

Зауважимо, що цю модель можна читати у трьох варіантах:

Знизу – вгору, як схему соціального становлення індивіда, де процес соціалізації і набуття соціальних статусів відбувається як входження у соціальні спільноти через сімейні структури.

Зверху – вниз, як схему впливу соціального середовища на індивіда, який, переважно, є опосередкованим сімейними уявленнями, установками тощо.

Від центру – і вгору, і вниз, як схему системотвірного значення сім'ї в організації соціального буття індивіда і функціонуванні соціальних відносин у громаді.

Ще раз підкреслимо, що реально діюча громада постає як цілісний і системний об'єкт соціальної роботи, а її частини є конкретними об'єктами діяльності фахівця соціальної роботи (ФСР) лише в аналітичному плані та під час розв'язання часткових завдань. Проте, варто розуміти, що в наших сучасних умовах будь-яке населення будь-якої території автоматично стати громадою не в змозі, бо для цього потрібні не стільки певні адміністративні рішення, скільки розгортання реального життєвого процесу становлення населення як громади. І в цьому живому процесі соціальні та психологічні аспекти мають не менше, а, напевно, і більше значення ніж фінансові, економічні чи виробничі.

Ми вважаємо, що одним із найбільш значущих показників становлення громади – це виникнення і постійне ствердження суб'єктивного почуття благополуччя на всіх трьох рівнях організації життєдіяльності громади – суспільному, сімейному й особистому. Не зупиняючись зараз на визначенні самого поняття благополуччя вкажемо, що воно виникає як природне почуття, як поєднання емоційного переживання життєвого стану з оцінним ставленням до життєвих подій та умов життєдіяльності. Це природне почуття благополуччя означає, що його не можливо формувати ззовні, але прямому формуванню підлягають ті умови життєдіяльності, які входять до суб'єктивного ментального конструкту, що визначає якість самого почуття. Отже, суб'єктивне почуття

благополуччя має бути загальною метою діяльності ФСР у громаді, але не може бути безпосереднім предметом його діяльності. Тобто, якщо мета діяльності ФСР полягає у просторі почуттів інших суб'єктів, то предметом його діяльності мають виступати конкретні умови виникнення таких почуттів.

Зупинимося більш детально на кожному рівні.

1. Громада як об'єкт діяльності ФСР.

Насамперед підкреслимо, що для соціальної роботи громада – це не просто певна кількість і якість населення, а функціональна структура соціальних відносин і станів конкретних соціальних груп і спільнот. Функціональна структура громади для ФСР представлена у двох взаємодоповнювальних конструктах.

З одного боку, це своєрідна "мапа" наявної соціальної інфраструктури громади, яка має забезпечувати задоволення провідних соціокультурних потреб та інтересів населення (освітніх, рекреаційних, творчих, дозвілєвих, професійних тощо). Зауважимо що це саме мапа не стільки в переносному, скільки у прямому значенні, бо у громадах, особливо тих, що побудовані за адміністративно-територіальним принципом, розташування елементів інфраструктури завжди є дуже нерівномірним, що значною мірою впливає на їхню доступність і функціонування. Ця "мапа" соціальної інфраструктури має доповнюватися їхньою оцінкою за параметрами: доступності, достатності, відповідності попиту, якості, безпеки тощо.

З іншого боку, це своєрідний "реєстр" конкретних спільнот, які, власне, й утворюють диференціальну соціальну структуру громади, що задає потенціал її розвитку. Цей "реєстр" громади та наявних спільнот має доповнюватися оцінкою їхнього психологічного стану за параметрами: про соціальності // асоціальності, активності // депресивності, толерантності // конфліктності тощо.

Ці два конструкти (мапа інфраструктури й реєстр спільнот) у своєму поєднанні утворюють загальну інформаційно-оцінну картину буття громади (див. рис. 2) і постають необхідним підґрунтям для визначення загальної структури і напрямів практичної діяльності ФСР.

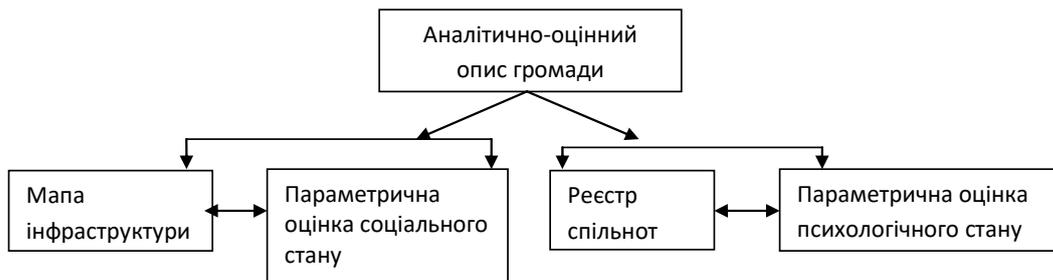

Рис. 2. Структура аналітично-оцінного опису громади для соціальної роботи

У найбільш узагальненому вигляді таку структуру діяльності можна визначити в такій формі:

- мета діяльності ФСР у громаді – розбудова соціальної інфраструктури, відповідної конкретним потребам та інтересам спільнот;
- шлях – сприяння розвитку самоврядування, самоорганізації та суспільної взаємодопомоги;
- провідний інструментарій – проекти соціального розвитку спільнот у громаді;
- показники ефективності – усвідомлювана населенням впорядкованість життя як суб'єктивна відповідність структури життєвого простору наявним життєвим функціям існування.

Ще раз підкреслимо, що це лише загальна "рамка", яка задає напрям, структуру і принципи діяльності ФСР на рівні цілісної громади, а її реальний зміст має співвідноситися з реальною ситуацією, визначеною в аналітично-оцінному описі. До цього додамо ще тільки одне міркування: розробка будь-яких проектів соціального розвитку та їх реалізація будуть ефективними лише за умови безпосередньої участі в них самих членів громади.

2. Сім'я, як об'єкт соціальної роботи у громаді.

Сім'я давно й майже традиційно, є одним із найважливіших об'єктів соціальної роботи. Стосовно роботи з сім'єю є достатньо добре відпрацьовані стандарти, організаційні форми й методи її підтримки та супроводу у складних життєвих обставинах. Проте змінюються не лише умови функціонування сімей, але й завдання соціальної роботи з сім'єю, і натеper ми можемо казати, що життєдіяльність сім'ї у громаді є відносно новим об'єктом діяльності соціального працівника.

Інформаційним підґрунтям для роботи ФСР із сім'єю, на наш погляд, має бути своєрідний подвійний опис сімейної ситуації. З одного боку, це соціологічне визначення "сімейної ситуації у громаді", у якому описується громада з погляду сімейного стану мешканців. У соціології розроблено декілька моделей дослідження сім'ї [11], які може використовувати ФСР, а тому ми не будемо більш детально зупинятися на цьому питанні. Проте соціологічний опис є, переважно, формальним і

кількісним, а тому, він має доповнюватися змістовним психологічним описом стану сімей у громаді. Ідеться не про "доповнення", а про необхідність наявності двох взаємодоповнювальних описів сімейної ситуації у громаді. Тобто, з іншого боку, має бути створений диференційований психологічний портрет сімейних станів у громаді. Це завдання, за своєю новизною, є більш складним, бо зазвичай психологічний портрет складається стосовно окремого індивіда – його якостей і властивостей.

Такий соціально-психологічний портрет має будуватися на підставі визначення певних інтегративних чи типологічних ознак, а проблемність цього завдання як раз і полягає у виборі цих ознак. Розв'язання цієї проблеми у відповіді на більш широке питання про об'єкт діяльності ФСР: чи він має працювати лише з неблагополучними сім'ями, чи в зоні його уваги має бути становище будь-якої сім'ї у громаді? Відповідно до заявленої нами позиції, другий варіант відповіді є більш продуктивним і перспективним.

Тому можна припустити, що провідними ознаками мають бути не змістовні психологічні ознаки, а інтегральні типологічні характеристики. До таких інтегральних характеристик ми можемо віднести три внутрішньо-сімейних та одну зовнішню, соціальну. До внутрішніх ми пропонуємо віднести:

- стиль сімейної комунікації та взаємодії (включно, наприклад, стиль прийняття сімейних рішень);
- психологічний клімат сім'ї (включно емоційний і моральний);
- самовизначення в життєвій перспективі (включно: минуле, сьогодення та майбутнє).

До зовнішніх показників ми пропонуємо віднести позиційну характеристику стану сім'ї в соціальних зв'язках у громаді, яку умовно можна визначити як "соціометричний статус сім'ї", який можна складати аналогічно тому, як розраховується соціометричний статус індивіда в групі.

Узагальнено такий інформаційно-оцінний опис "сімейної ситуації громади" (див. рис. 3) може бути підґрунтям для розробки конкретних програм цільової роботи не лише з окремими сім'ями, які потребують соціальної допомоги, а й зі станом сімей у громаді загалом.

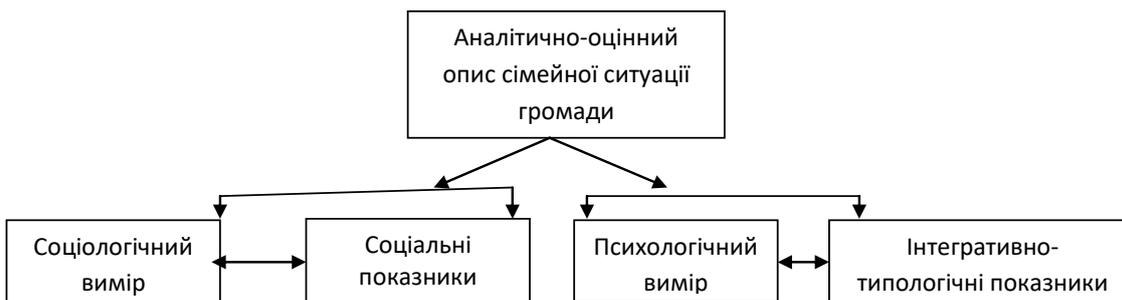

Рис. 3. Структура аналітично-оцінного опису сімейної ситуації громади для соціальної роботи

Тепер ми можемо визначити загальну структуру діяльності ФСР із сім'єю у громаді:

- мета діяльності ФСР із сім'єю – самодостатність сім'ї як одиниці існування спільноти;
- шлях – утворення соціального простору забезпечення сімейної життєдіяльності та дозвілля;
- провідний інструментарій – програми ефективного соціального функціонування родин;
- показник ефективності – раціональне почуття захищеності власного існування й існування близьких людей, як суб'єктивна можливість використання наявних форм і методів мінімізації ризиків.

Ще раз підкреслимо, що запропонований підхід базується на уявленні, що соціальна робота у громаді не може обмежуватися допомогою сім'ям, які опинилися у складних життєвих обставинах, а має спрямовувати свої зусилля на укріплення сімейного благополуччя в конкретній громаді.

3. Індивід як об'єкт соціальної роти у громаді.

Як ми вже вказували, об'єктом діяльності ФСР у громаді постає не сам по собі окремий індивід, а структура соціальних потреб та інтересів членів громади. Проте, якщо теорія соціальних потреб розроблена достатньо детально, аж до методичного рівня, то теорія соціальних

інтересів, принаймні у нашій країні, починає розроблятися лише зараз (див., напр. [4]). Не вдаючись до аналізу цих підходів вкажемо, що провідним психологічним показником соціальних потреб є ступінь задоволеності наявними умовами життєдіяльності, а показником соціальних інтересів виступає рівень внутрішньо мотивованої суспільної активності та соціальної ініціативи особистості. Хоча прояви такої активності та ініціативності добре відомі – волонтерство, участь у масових заходах, участь у розробці та впровадженні соціально орієнтованих проєктів тощо, але їхня систематизація і методологічне осмислення досі є недостатніми.

Отже, на рівні індивідуальної роботи у громаді ФСР необхідно володіти двома типами знань про людей, які утворюють населення громади – це ступінь задоволення потреб і рівень соціальної (суспільної) активності. Проте цього недостатньо і вони мають доповнюватися перспективною оцінкою:

- стосовно потреб – це оцінювання спроможності індивіда у їх задоволенні і, відповідно, визначенням ступеня і якості надання соціальної допомоги;
- стосовно інтересів – це оцінка потенційної можливості їхньої реалізації в наявних соціальних умовах і, відповідно, визначенням організаційних форм їхньої підтримки (див. рис. 4).

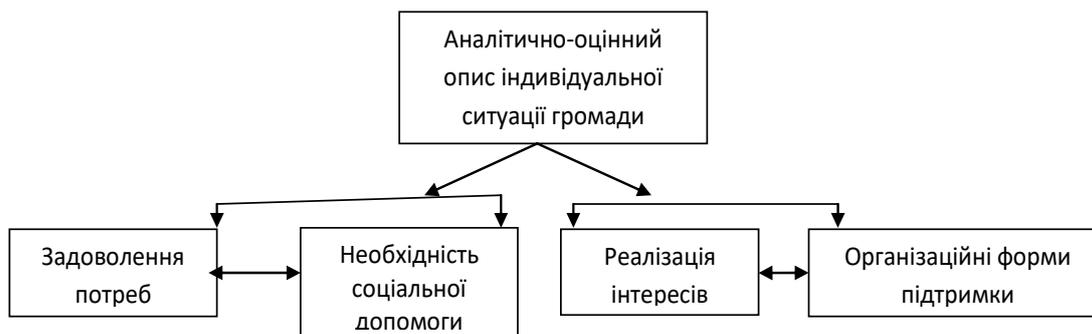

Рис. 4. Структура аналітично-оцінного опису індивідуальної ситуації у громаді для соціальної роботи

До сказаного варто додати, що індивідуальні інтереси та потреби можуть лежати не лише у про соціальному та нормативному просторі, а навпаки, бути асоціальними й утворювати антисоціальну ситуацію. Перелік таких негативних станів добре відомий – від адикцій до делінквенцій, але ми не будемо їх перераховувати й зупинятися на цьому. Вкажемо, що хоча цей, зворотний, бік потреб і інтересів не відображений на схемі, але він мається на увазі як підґрунтя для розробки й реалізації різноманітних програм діяльності ФСР у напрямі їхньої профілактики та подолання.

Вказана структура інформації щодо соціального буття індивіда у громаді дозволяє вибудовувати і специфічну структуру діяльності ФСР:

- мета – включення особи до базових процесів самоврядування, самоорганізації та взаємодопомоги у спільноті;
- шлях – впровадження програм розвитку просоціальних форм активності особистості;
- провідний інструментарій – організація соціальної активності членів громади;
- показник ефективності – сприйняття особистістю соціальної ситуації як ситуації сприяння розгортанню життєво значимих діяльностей.

Принципово важливим є те, що суспільна активність індивіда у громаді і соціальна ситуація, тобто соціально-психологічний стан самої громади, є двома чинниками, які

взаємно обумовлюють один одного. Це означає, що кінцевою метою діяльності ФСР у громаді є створення своєрідної "кільцевої" структури, де соціальні й індивідуальні форми активності стають необхідною умовою та підґрунтям для послідовного розвитку кожного компоненту цієї системи. Для повноцінного функціонування такої системи особливу значущість набуває ціннісний аспект – вона стає джевим витком благополуччя лише за умови, якщо ці форми активності є, по-перше, добровільними, а не обов'язково-навальницькими і, по-друге, спрямовані на розширення простору соціальної та індивідуальної свободи. Цей аксіологічний бік діяльності ФСР можна сформулювати у вигляді принципу екологічності соціальної роботи у громаді: провідною умовою розвитку суб'єктів соціальної структури громади є благополуччя соціального середовища, а становлення сприятливого соціального середовища відбувається лише шляхом зростання благополуччя кожного соціального суб'єкта громади.

Висновки. Ми намагалися показати, що соціальна робота у громаді має свою специфіку, яка виражена у структурі діяльності ФСР та в тому інформаційному змісті, що забезпечує його ефективність. Проте кардинально змінюється роль і місце самого соціального працівника у громаді. По-перше, він стає необхідною функціональною складовою буття громади на шляху самоврядування та самоорганізації. По-друге, провідною функцією ФСР у

громаді стає не стільки надання конкретної допомоги конкретним клієнтам, скільки розробка і впровадження адресних проєктів і програм соціального розвитку. Це означає також зміну позиції ФСР у самій громаді і перехід від позиції надання послуг до позиції управління всіма формами надання соціальної допомоги і супроводу, що передбачає включення соціального працівника у структуру процесів розробки і реалізації загальних програм стратегічного розвитку громади. По-третє, реалізація такого підходу вимагає набуття нових компетентностей не лише від ФСР, але й від адміністративно-керівного складу громади.

Список використаних джерел

- Борисова А. В. Соціально-психологічні засади функціонування сім'ї в громаді. Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – 2019. – Т. VII. – Вип. 48. – С. 27-34.
- Бутенко Н. В. Структура сімейних уявлень про дитячу інвалідність. Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – 2018. – Т. VII. – Вип. 45. – С. 28-39. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/?option=com_content&view=article&id=5111&Itemid=430
- Гендерні ролі та стереотипи. – К. : "Рейтинг", 2021. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_gender_032021_fin.pdf
- Мартинюк І. Соціальні інтереси: перспективи соціологічного дослідження. Соціальні виміри суспільства : зб. наук. праць / І. Мартинюк, Н. Соболева. – К. : ІС НАНУ, 2009. – Вип. 1 (12). – С. 64-76.
- Павленко О. В. Формування життєвої перспективи в ситуації невизначеності. Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України / О. В. Павленко. – 2015. – Т. VII. – Вип. 39. – С. 232-241. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appsuh_2015_7_39_24
- Павленко О. В. Часові орієнтації особистості, що знаходиться в умовах АТО / О. В. Павленко // Вісн. Харків. нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. – Х., 2018. – Вип. 65. – С. 30-35. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://periodicals.karazin.ua/psychology/article/view/12235>
- Павленко О. В. Життєві перспективи особистості, що знаходиться в умовах АТО / О. В. Павленко // Психологічний часопис : зб. наук. праць. – 2019. – № 2. – Вип. 22. – С. 184-196. – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/332598573_ZITTEVI_PERSPEKTIVI_OSOBISTOSTI_SO_ZNAHODITSA_V_UMOVAH_ATO_ANTI-TERRORISTICNOI_OPERACII
- Полівко Л. Ю. Ситуація успіху при включенні дитини з особливими потребами в загальноосвітній простір / Л. Ю. Полівко // Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – 2015. – Т. VII. – Вип. 40. – С. 116-124.
- Полівко Л. Ю. Соціально-психологічні умови успішності включення дитини з особливими потребами в загальноосвітній простір / Л. Ю. Полівко. // Вісн. Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Соціальна робота. – 2017. – Вип. 2(2). – С. 37-40.
- Рождаємость и родительство в социально-демографическом измерении ; за ред. І. Куріло. – К. : LAP LAMBERT ACADEMIC PUBLISHING, 2018. – 124 с. – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://idss.org.ua/monografii/2018_Kurilo.pdf.
- Руденко Т. Головні концепції сім'ї в різних методологічних орієнтаціях / Т. Руденко // Гуманітарні науки і сучасність. – К., 2001.
- Світове дослідження цінностей 2020 в Україні. – Електронний ресурс. – Режим доступу: [http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/WVVS_UA_2020_report_WEB%20\(1\).pdf](http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/WVVS_UA_2020_report_WEB%20(1).pdf).
- Семейные ценности в Украине. Браки, дети, алименты. 2018. – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://update.com.ua/likbez_tag/seimeinye-tcennosti-v-ukraine-braki-deti-alimenty_n4314/.
- Тищенко Л. В. Особливості соціально-психологічної інтеграції студентів з обмеженими функціональними можливостями / Л. В. Тищенко // Соціальна робота в контексті соціокультурних змін : матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (15-16 квітня 2016 р. – К. ; Д. : ТОВ "ІМА-прес", 2016. С. 164-167. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/1840/1/osoblyvosti.pdf>.
- Shvalb Y., Butenko N. Parent-child interaction in families, who have children with disability. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2019. VII (34), I.: 205. P. 62-66. – URL: https://www.academia.edu/41347869/SCIENCE_and_EDUCATION_a_NEW_DIMENSION_HUMANITIES_and_SOCIAL_SCIENCE_Issue_205
- Швалб Ю. М. Факторна модель життєвого досвіду особистості, що знаходиться в умовах АТО / Ю. М. Швалб, О. В. Павленко // Психологія: теорія і практика : зб. наук. праць. – Мукачево, 2018. – Вип. 2. – С. 128-138. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/03/%D0%92%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA-2-2-%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B0.pdf>.
- Швалб Ю. М. Майбутнє і сьогодення студентів з обмеженими функціональними можливостями: психологічні аспекти : монографія / Ю. М. Швалб, Л. В. Тищенко. – К. : Основа, 2015. – 240 с. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/1622/1/maibutnie_i_siogodennia.pdf.

References

- Borysova A. V. Sotsialno-psykholohichni zasady funktsionuvannya sim'i v hromadi. Aktualni problemy psykholohii : zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. 2019. Tom VII. Vyp. 48. S. 27-34.
- Butenko N. V. Struktura simeinykh uavlenn pro dytyachu invalidnist. Aktualni problemy psykholohii : zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. 2018. Tom VII. Ekolohichna psykholohiia. Vyp. 45. S. 28-39. URL: http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/?option=com_content&view=article&id=5111&Itemid=430
- Henderni roli ta stereotypy. Kyiv : "Reitynh", 2021. URL: http://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_gender_032021_fin.pdf
- Martyniuk I., Sobolieva N. Sotsialni interesy: perspektyvy sotsiolohichnoho doslidzhennia. Sotsialni vymiry suspilstva : zbirnyk naukovykh prats. – K. : IS NANU, 2009. Vyp. 1 (12). S. 64-76.
- Pavlenko O. V. Formuvannya zhyttievoi perspektyvy v sytuatsii nevyznachenosti. Aktualni problemy psykholohii : zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. 2015. T. VII. Vyp. 39. S. 232-241. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appsuh_2015_7_39_24
- Pavlenko O. V. Chasovi orientatsii osobystosti, shcho znakhodytsia v umovakh ATO. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Kharkiv, 2018. Vypusk 65. S. 30-35. – URL: <https://periodicals.karazin.ua/psychology/article/view/12235>
- Pavlenko O. V. Zhyttievi perspektyvy osobystosti, shcho znakhodytsia v umovakh ATO. Psykholohichni chasopys : zbirnyk naukovykh prats. 2019. № 2. S. 184-196. – URL: https://www.researchgate.net/publication/332598573_ZITTEVI_PERSPEKTIVI_OSOBISTOSTI_SO_ZNAHODITSA_V_UMOVAH_ATO_ANTI-TERRORISTICNOI_OPERACII
- Polivko L. Yu. Sytuatsiia uspihku pry vkluchenni dytyny z osoblyvymy potrebamy v zahalno osvittinii prostir. Aktualni problemy psykholohii : zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. 2015. Tom VII. Ekolohichna psykholohiia. Vypusk 40. S. 116-124.
- Polivko L. Yu. Sotsialno-psykholohichni umovy uspishnosti vkluchennia dytyny z osoblyvymy potrebamy v zahalnoosvittinii prostir. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Sotsialna robota. 2017. Vyp. 2(2). S. 37-40.
- Rozhdaemost y rodytelstvo v sotsyalno-demohrafycheskom yzmereniy / pid red. I. Kurylo. – K. : LAP LAMBERT ACADEMIC PUBLISHING, 2018. 124 s. URL: https://idss.org.ua/monografii/2018_Kurilo.pdf.
- Rudenko T. Holovni kontseptsii sim'i v ryznykh metodolohichnykh orientatsiakh. Humanitarni nauky i sushasnist. – K., 2001.
- Svitove doslidzhennia tsinnosti 2020 v Ukraini. – URL: [http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/WVVS_UA_2020_report_WEB%20\(1\).pdf](http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/WVVS_UA_2020_report_WEB%20(1).pdf).
- Semeinye tsennosti v Ukraine. Braky, dety, alymenty. 2018. URL: https://update.com.ua/likbez_tag/seimeinye-tcennosti-v-ukraine-braki-deti-alimenty_n4314/.
- Tyshchenko L. V. Osoblyvosti sotsialno-psykholohichnoi intehratsii studentiv z обмеженими функціональними можливостями. Sotsialna robota v konteksti sotsiokulturnykh zmin : materialy I Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu (15-16 kvitnia 2016 roku, Kyiv)iu Dnipropetrovsk: TOV "IMA-pres", 2016. S. 164-167 – URL: <http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/1840/1/osoblyvosti.pdf>.
- Shvalb Y., Butenko N. Parent-child interaction in families, who have children with disability. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2019. VII (34), I.: 205. R. 62-66. – URL: https://www.academia.edu/41347869/SCIENCE_and_EDUCATION_a_NEW_DIMENSION_HUMANITIES_and_SOCIAL_SCIENCE_Issue_205
- Shvalb Yu. M., Pavlenko O. V. Faktorna model zhyttievoho dosvidu osobystosti, shcho znakhodytsia v umovakh ATO. Psykholohiia: teoriia i praktyka : zbirnyk naukovykh prats. Mukachevo, 2018. Vyp. 2. S. 128-138. – URL: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/03/%D0%92%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA-2-2-%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B0.pdf>.
- Shvalb Yu. M., Tyshchenko L. V. Maibutnie i sohodennia studentiv z обмеженими функціональними можливостями: psykholohichni aspekty : monohrafia / Yu. M. Shvalb, L. V. Tyshchenko. K. : Osnova, 2015. 240 s. – URL: http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/1622/1/maibutnie_i_siogodennia.pdf.

Надійшла до редколегії 14.11.22
Рецензовано 07.12.22

Yu. Shwalb, Doctor of Psychology, Professor
ORCID ID: 0000-0001-9110-3651
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

SOCIAL WELL-BEING – THE GOAL OF THE SOCIAL WORK SPECIALIST IN THE COMMUNITY

The article proposes a systemic model of social work in the community under the conditions of implementation of the reform of power decentralization and self-organization. The development of the model is based on many years of research on the functional role of the community and various communities in solving social and psychological problems of social work clients. Empirical studies cover a wide range of social issues, namely: adaptation and integration of forced migrants in new communities; social re-adaptation of demobilized combatants; psychological and social assistance to families and persons in difficult life circumstances; organization of social and psychological support for students with limited functional capabilities; comprehensive assistance to families in local communities; implementation of support and development programs for families raising a child with disabilities, etc. These studies prove that despite all the differences in existing client problems, the effectiveness of social work largely depends on the degree of inclusion of clients in various communities and on the attitude of society or a specific community to these categories of people.

On this basis, it is argued that in the conditions of the local community, the social work specialist (SWS) cannot limit his activity only to specific client requests, but must aim it to the well-being of the entire community, as an integral subject of life. Accordingly, three objects of SWS activity are distinguished - the structure of networks that exist in the community, the existing social status of families, and the social status of individuals that make up the community. For each object, a social work information support system is defined, which consists of blocks of sociological dimensions and psychological assessments, and becomes the basis for determining the content of the SWS activity.

At the level of the general model, the content of the activity of the SWS is revealed through four leading components, according to each object: the purpose of the activity, the way of its implementation, the key toolkit of the work and the main empirical indicator of the effectiveness of the activity. It is proven that the activities of the SWS in the community are carried out in the form of social designing, programming of social development and planning of social activity of community members, aimed at increasing the general level of well-being and are implemented through specific measures.

It is claimed that the implementation of this model leads to a change in the functional place and importance of social work in the community's life system and contributes to its formation as a basic unit of social life.

Keywords: community, development management, family, personality, self-government, social design social welfare, social work.